ИНТЕРКУЛТУРНИ ДИЈАЛОЗИ ВО КОНТЕКСТ НА МАКЕДОНСКО-ТУРСКИТЕ КНИЖЕВНИ ВРСКИ

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД МЕЃУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ

MAKEDONYA VE TÜRK EDEBİYATLARI İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KÜLTÜRLERARASI DİYALOGLAR

ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİ KİTABI

INTERCULTURAL DIALOGUES IN THE CONTEXT OF MACEDOANIAN-TURKISH LITERARY CONNECTIONS

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM

СКОПЈЕ / ÜSKÜP / SKOPJE 2024

Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски
Makedonya ve Türk Edebiyatları İlişkileri Bağlamında Kültürlerarası Diyaloglar
Intercultural Dialogues in the Context of Macedonian-Turkish Literary Connections

Издавач: **Институт за македонска литература – Скопје**
За издавачот: **проф. д-р Наташа Аврамовска**

Главни уредници / Düzenleme Komitesi
проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер,
Prof. Dr. Emine İnanır

Технички уредник
м-р Билјана Јоновска-Стефковска

Меѓународна редакција / Uluslararası Hakem Kurulu
проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ (РС Македонија), **проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер** (РС Македонија), **проф. д-р Наташа Аврамовска** (РС Македонија),
Prof. Dr. Emine İnanır (Турција), **Prof. Dr. Mehmet Samsakçı** (Турција)

Рецензенти / Danışma Kurulu
проф. д-р Ана Мартиноска
Prof. Dr. Türkan Olcay

Лектор на македонските текстови
Дениз Тесторидес

Лектор на турските текстови / Türkçe Metin Editörleri
Arş. Gör. (MA) Gamze Üçer Aktuğ

Преведувач и лектор на македонските текстови на англиски јазик
Емили Сапунџија

Преведувач и лектор на турските текстови на англиски јазик / Türkçeden İngilizceye Çeviri
Авторите / Yazarlar (Authors)

Република Северна Македонија
Министерство за култура и туризам

Изданието е објавено со материјална поддршка на
Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД МЕЃУНАРОДНИОТ СИМПОЗИУМ

ИНТЕРКУЛТУРНИ ДИЈАЛОЗИ ВО КОНТЕКСТ НА МАКЕДОНСКО-ТУРСКИТЕ КНИЖЕВНИ ВРСКИ

одржан на Истанбулскиот универзитет
(6–7 ноември 2023 година)

ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİ KİTABI

MAKEDONYA VE TÜRK EDEBİYATLARI İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KÜLTÜRLERARASI DİYALOGLAR

İstanbul Üniversitesi
(6–7 Kasım 2023)

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM

INTERCULTURAL DIALOGUES IN THE CONTEXT OF MACEDONIAN-TURKISH LITERARY CONNECTIONS

held at Istanbul University
(6th–7th November 2023)

УРЕДНИЦИ

проф. д-р МАЈА ЈАКИМОВСКА-ТОШИЌ,
проф. д-р СОЊА СТОЈМЕНСКА-ЕЛЗЕСЕР
и проф. д-р ЕМИНЕ ИНАНИР

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА – СКОПЈЕ
2024

Организациски одбор / Düzenleme komitesi:

проф. д-р Маја Јакимовска–Тошиќ
проф. д-р Соња Стојменска–Елзесер
проф. д-р Наташа Аврамовска
Prof. Dr. Emine İnanır
Prof. Dr. Mehmet Samsakçı

Секретари / Sekretarya

м-р Билјана Јоновска Стефковска
м-р Марина Цветаноска
PhD Cemile Odunkıran
Arş. Gör. (M.A) Gamze Üçer Aktuğ
Arş. Gör. (M.A) Abdullah Çağan Er

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

82.091(497.7+560)(062)
930.85(497.7+560)(062)

ИНТЕРКУЛТУРНИ дијалози во контекст на македонско-турските
книжевни врски (2023 ; Истанбул)

Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски: зборник на трудови од меѓународен симпозиум / [главни уредници Маја Јакимовска-Тошиќ,Соња Стојменска-Елзесер, Emine İnanır; преведувач и лектор на македонските текстови на англиски јазик Емили Сапунџија] = Makedonya ve Türk Edebiyatları İlişkileri Bağlamında Kültürlerarası Diyaloglar: uluslararasi sempozyum bildiri kitabi = Intercultural dialogues in the context of macedoanian-turkish literary connections: proceedings of the international symposium. – Скопје: Институт за македонска литература, 2024. – 390 стр.; 25 см

Фусноти кон текстот. – Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-4744-42-9

а) Културна историја – Македонија – Турција – Собири; б) Книжевни врски – Критики и толкувања – Македонија – Турција – Собири

COBISS.MK-ID 64620549

СОДРЖИНА İÇİNDEKİLER CONTENTS

ПРЕДГОВОР / ÖNSÖZ / PREFACE . . . . 9 / 13 / 17

ПОЗДРАВНИ ОБРАЌАЊА / AÇILIŞ KONUŞMALARI / GREETING MESSAGES

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Başkanı Prof. Dr. Emine İnanır'ın Açılış Konuşması 21

Welcome Speech by the Head of the Department of Slavic Languages and Literature at the Faculty of Literature, Istanbul University, Prof. Dr. Emine İnanır, PhD 22

Поздравно обраќање на проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, раководител на проектот *Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски* 23

Welcome Speech of Prof. Dr. Maja Jakimovska-Toshikj, PhD Coordinator of the Project *Intercultural Dialogues in the Context of Macedonian-Turkish Literary Connections* 25

Поздравно обраќање на проф. д-р Наташа Аврамовска, директорка на Институтот за македонска литература 27

Welcome Speech by Prof. Dr. Natasha Avramovska, PhD Director of the Institute of Macedonian Literature 29

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sevtap Kadıoğlu'nun Açılış Konuşması 31

Welcome Speech by the Dean of the Faculty of Literature Istanbul University, Prof. Dr. Sevtap Kadioğlu, PhD 33

ПРИЛОЗИ / BİLDİRİLER / CONTRIBUTIONS

Илија Велев / Ilija Velev

ОРИЕНТАЛНОТО ТУРСКО РАКОПИСНО НАСЛЕДСТВО ВО НАЦИОНАЛНАТА И УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ ВО СКОПЈЕ (МАКЕДОНСКО-ТУРСКИ ИНТЕРКУЛТУРЕН ДИЈАЛОГ КАКО ТРАДИЦИЈА И СОВРЕМЕНОСТ) 35

ORIENTAL TURKISH MANUSCRIPT HERITAGE IN THE NATIONAL AND UNIVERSITY LIBRARY “ST. CLEMENT OF OHRID” IN SKOPJE (MACEDONIAN-TURKISH INTERCULTURAL DIALOGUE AS TRADITION AND MODERNITY) 55

Маја Јакимовска-Тошиќ / Maja Jakimovska-Toshikj

ОРИЕНТАЛНИТЕ МОТИВСКИ СЛОЕВИ И НИВНА ПРЕОБРАЗБА ВО МАКЕДОНСКАТА СРЕДНОВЕКОВНА ПРОЗА 69

ORIENTAL MOTIF LAYERS AND THEIR TRANSFORMATION IN MACEDONIAN MEDIEVAL PROSE 87

Şirin Tufan / Şirin Tufan

MAKEDONYA VE TÜRK EDEBIYATLARI İLIŞKILERI KAVRAMININ KÜLTÜR KURAMI ÇERÇEVESINDE INCELENMESI 103

REVISITING THE CONCEPT OF “MACEDONIAN AND TURKISH LITERATURES RELATIONS” WITHIN THE SCOPE OF CULTURAL THEORY. 113

Emine İnanır, Lidija Tanturovska, Zoya Shengyuder

COFFEE – A COMMON LINK IN MACEDONIAN-TURKISH DIALOGUES 123

Mumin Aliov / Mumin Aliov

YAHYA KEMAL’İN KAYBOLAN ŞEHİR ŞİİRİ VE BLAŽE KONESKİ’NİN SKOPJE ŞİİRİ ÜZERİNE MUKAYESELİ BİR İNCELEME 139

COMPARATIVE ANALYSIS OF YAHYA KEMAL’S „KAYBOLAN ŞEHIR“ AND BLAŽE KONESKI’S „SKOPJE“ POEMS 149

Соња Стојменска-Елзесер / Sonja Stojmenska-Elzeser

ПРИЕМОТ НА ПОЕЗИЈАТА НА ТУРСКИОТ ПОЕТ ФАЗИЛ ХИСНИ ДАГЛАРЏА ВО МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА СРЕДИНА 159

RECEPTION OF TURKISH POET’S FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA POETRY IN MACEDONIAN CULTURAL ENVIRONMENT 171

Наташа Аврамовска / Natasha Avramovska
НА КРСТОПАТ: РОМАНОТ „ВЕЖБИ ЗА ИБН ПАЈКО“ ОД ОЛИВЕРА НИКОЛОВА 183
AT A CROSSROADS: OLIVERA NIKOLOVSKA'S NOVEL "VARIATIONS FOR IBN PAJKO" 199

Özlem Kurt / Ozlem Kurt
KÜLTÜREL KESİŞMELER: VENKO ANDONOVSKİ'NİN "PAPOKOT NA SVETOT" ADLI ROMANINDA TÜRKİZMALAR. 215
CULTURAL INTERSECTIONS: TURKISM IN VENKO ANDONOVSKY'S NOVEL "PAPOKOT NA SVETOT". 231

Јасмина Мојсиева-Гушева / Jasmina Mojsieva-Gusheva
ПОСТМОДЕРНИСТИЧКИ ПОЛОВ ИДЕНТИТЕТ ВО РАМКИТЕ НА ТУРСКОТО И МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО (врз примери од романите „Ноќта на зелената самовила“ од Ајфер Тунч и „Пеперутка“ од Сашо Тасевски). 245
POSTMODERNIST GENDER IDENTITY IN TURKISH AND MACEDONIAN SOCIETIES (with examples from the novels „The Night of the Green Fairy“ by Ayfer Tunç and „Butterfly“ by Saso Tasevski) 257

Cemile Odunkıran / Cemile Odunkıran
SAFİYE EROL'UN KURMACA METİNLERİNDE HÂFIZA MEKÂN OLARAK RUMELİ 267
RUMELIA AS A REALMS OF MEMORY IN SAFIYE EROL'S FICTIONAL TEXTS 283

Марина Цветаноска / Marina Cvetanoska
ПУБЛИКАЦИИ НА МАКЕДОНСКИТЕ УЧЕБНИКАРИ ВО ЦАРИГРАДСКИТЕ ГЛАСНИЦИ ВО XIX ВЕК 301
PUBLICATIONS OF MACEDONIAN TEXTBOOK WRITERS IN MAGAZINES IN XIX CENTURY CONSTANTINOPLE 313

Fatih Odunkıran / Fatih Odunkıran
MAKEDONYA'NIN ŞÂİR ÇOCUKLARI: MEVLEVİLER. 325
CHILDREN OF MACEDONIA: MEVLEVI POETS 349

Билјана Јоновска Стефковска / Biljana Jonovska Stefkovska
БАЛКАНСКИ КУЛТУРНИ ПРОНИКНУВАЊА НИЗ ПРИЗМАТА НА РОМАНОТ „БАЈАЗИТ И ОЛИВЕРА“ ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ 373
BALKAN CULTURAL PERMEATION THROUGH THE PRISM OF DRAGI MIHAJLOVSKI'S NOVEL „BAYEZID AND OLIVERA“ 381

УДК 821.163.3-31:821.512.161-31].091
УДК 821.512.161-31:821.163.3-31].091

проф. д-р Јасмина Мојсиева-Гушева

Институт за македонска литература,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
jasminamg@gmail.com

ПОСТМОДЕРНИСТИЧКИ ПОЛОВ ИДЕНТИТЕТ ВО РАМКИТЕ НА ТУРСКОТО И МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО

(ВРЗ ПРИМЕРИ ОД РОМАНИТЕ „НОЌТА НА ЗЕЛЕНАТА САМОВИЛА“ ОД АЈФЕР ТУНЧ И „ПЕПЕРУТКА“ ОД САШО ТАСЕВСКИ)

Апстракт: Во трудот се тргнува од тезата дека комплексноста и контроверзноста на современиот свет ја иницира појавата на постмодернистичкиот полов идентитет во чии рамки се изделува опцијата за еманципација на жената која се истакнува со карактеристиките: свртеност кон себеси, самопочит, претпочитање на повеќезначноста, спонтано остварување на каква било цел (вклучително и љубовта), восприемањето на другите како живи емотивни единки итн. Низ опсежна анализа на случувањата во романите *Ноќта на зелената самовила* од Ајфер Тунч и *Пеперутка* од Сашо Тасевски се доаѓа до сознанието дека вреднувањето на нештата единствено преку призмата на машкоста во современото турско и современото македонско општество не е во согласност со изменетата улога на постмодерниот женски идентитет. Затоа автореферирачкиот дух на двете главни протагонистки од посочените романи постојано ја преиспитува перспективата низ која се согледуваат и вреднуваат женските индивидуи кои понекогаш стојат збунети пред опциите што се отвораат пред нив. Во трудот посебно е нагласен сè уште неизменетиот однос на средината кон еманципираната жена која и понатаму е третирана единствено како предмет на машките страсти. Како кулминациски расплет на бројните понижувачки настани и во двата романа победува женската решителност, храброст и упорност во борбата за справување со аномалиите на современото турско и современото македонско општество. На крајот од трудот се изнесуваат заклучоците дека анализираните примери на однесување и во двата романа се слични, со слични непримерни сфаќања при восприемањето и третманот на половите.

Клучни зборови: постмодернизам, полов идентитет, еманципација, патријархалност, машкост/женскост, третман на половите, автореферентност.

* * *

Вовед

Идентитетот како извор на смислата на секое постоење и форма преку која се самоспознаваме, се дефинираме и се градиме себеси е важен за нас и нашиот однос спрема светот и општеството во кое живееме. Индивидуалниот идентитет е неминовно поврзан со општественото опкружување, но и со местото кое поединецот самиот си го доделува во општеството. Оваа спрега помеѓу личниот идентитет и општествените норми е во центарот на вниманието на професорката по психологија на културата – Женевјев Венсоно, која предност им дава на стекнатите наспрема вродените карактеристики на личноста, наведувајќи ги примерите со децата одгледувани од животни. Таа истакнува дека „начините да се стане човек не се истоветни, тие се разликуваат од едни до други општествени групи“ (Vensono, 2009: 78). Во својата анализа таа ги доведува структурите на традиционалните култури со хегемонијата во владеењето, наспрема модерниот културолошки развој кој секогаш се стреми да ги промени вообичаените претстави, вредности и знаења, оставајќи им простор на индивидуите да се преобразат и да се приспособат на промените. Идентитетот, според неа, претставува еволутивен развој преку кој општеството го осмислува битието. Може да се каже дека градењето на идентитетот е поврзано со општествените чинители, но и со карактеристиките и плановите на самата индивидуа.

Како таков тој е во корелација со промените кои настануваат во комплексното постмодерно општество, доследно следејќи ги и адаптирајќи се на нив. Во концептот на постмодернизмот, карактеристичен за западниот свет, меѓу другото, се повикува на рушење на дуалистичкиот принцип на владеење во кој доминира крутата, материјалистичка мачоизирана структура наспроти сè подоминантниот плуралистички принцип каде големо внимание им се посветува на заедниците од маргините, вклучувајќи ги тука и жените и нивната борба за рамноправност со мажите. Ваквите промени, како што пишував во книгата *Во потрага по себеси*, „се иницирани од новите историско-социјални состојби, на пример од промените во моделите на пазарот на трудот и моделите на вработување кои условуваат промена на вредносните системи и оддалечување од традиционалната патријархална структура“ (Мојсиева-Гушева, 2010: 50) каде мажот е задолжен за обезбедување на материјалната егзистенција, а жената е заробена во кругот на семејството. Овие новонастанати состојби на општествено ниво ја отвораат

перспективата на женската популација да направи исчекор од досегашниот начин на живот, да има право на избор, истовремено „овозможувајќи нови услови кои продуцираат нови идентификации“ (Woodward, 2002: 23) и градење на некој нов постмодерен идентитет кој се одликува со свои специфични карактеристики.

Во продолжение ќе ги разгледаме и споредиме основните карактеристики на постмодернистичкиот родов идентитет преку ликовите од романите *Ноќта на зелената самовила* од Ајфер Тунч и *Пеперутка* од Сашо Тасевски, ќе ги соочиме нивните размислувања на посочената тема преку поопсежна анализа на случувањата во дадените романи, тргнувајќи пред сè од фактот дека книжевноста дава клучен увид во состојбата на општеството. Таа овде ќе биде разгледана како една конкретна целина која го сочинува системот, презентирајќи ја филозофијата на животот во двете културни средини и промените кои настануваат со модернизацијата на општеството. Но, притоа не треба да ги заборавиме или занемариме сфаќањата за функцијата на постмодерната книжевност која не се состои само од тоа да ги открива вечните вистини за луѓето и нивните односи, туку како што многу теоретичари на постмодернизмот, меѓу кои и Џани Ватимо, велат „таа ни го дава чувството на дислоцираност и шок“ (Vattimo, 2008:78).

Токму такви се и овие два романа напишани со шокантен неонатуралистички израз кој успешно ги доловува изместените идентитети од општествените калапи на главните протагонистки во романите (проститутката од нужда Барбара од романот на Тасевски и безимена бескомпромисна жена од романот на Тунч). Нивните трагични судбини и страдања се пред сè иницирани од нивните бунтовни карактери, кои храбро му се спротивставуваат на светот кој според нивните опсервации е дезинтегриран, деморализиран, мачоизиран, целосно материјализиран, полн со предизвици на кои тие успешно им се спротивставуваат. Опстојувањето во таквиот свет е единствено можно и условено од формирањето на еден нов постмодернистички идентитет кој гради сосема поинакви релации со другите од дотогаш вообичаените.

Карактеристики на постмодернистичкиот полов идентитет

Историскиот процес на создавање на културни идентитети продолжува и во епохата на постмодернизмот каде една од најважните карактеристики на целиот процес е толеранцијата кон различностите. И не станува збор само за слобода во однос на различните сфаќања, мислења и однесувања, туку се работи за позитивна насоченост кон целосното прифаќање на странците, жените и другите

маргинализирани групи, со сите нивни особености и разлики. На тој начин се создаваат плуралност и повеќезначност во сфаќањата и толкувањата на односите со другите, кои секому му обезбедуваат достоинствено место во општеството.

Вреднувањето на индивидуалните карактеристики, свртеноста кон единките, кон нивните желби и соништа се типични за модерните општества. Во нив како да се губи цврстата структура и доминација на посилните и побројните единки – карактеристични за традиционалните средини, наспроти сè поголемата грижа за заштита на немоќните и слабите. На цена се спонтаноста, непредвидливоста, слободното говорење и изнесување на мисли и чувства кои се воспримаат како природно однесување и како квалитети типични за женската популација. Во нив првенствено женските индивидуи градат еден нов постмодернистички проектен идентитет со сите претходно набројани карактеристики, подготвен да им се спротивстави на типично машките традиционални општества какви што се македонското и турското. Во продолжение, преку соодветни примери од двата романа ќе посочиме конкретно за кои идентитетски карактеристики станува збор.

Свртеност кон себеси

Во центарот на вниманието на постмодернистички ориентираната индивидуа е свртеноста кон себеси, кон своите потреби и желби, длабоки пориви и мечти. Нејзиниот автореферирачки дух често стои исправен пред перспективата низ која се согледува и вреднува, застанувајќи понекогаш збунет пред многубројните опции кои се отвораат пред неа. За неа може да се рече дека е во потрага на загубената смисла на сопствената егзистенција и смислата на светот што постојано се менува во насока на повеќезначноста и произволноста. Барањето на смислата на нештата преку процесот на самоспознавање е карактеристично за двата лика од посочените романи.

Кај Барбара таа потрага е манифестирана преку нејзините размислувања срочени во реченицата: „Морам да пронајдам некоја длабока смисла во стварите за да не се изгубам. Морам да поверувам дека нештата ги правам за некои повисоки цели“ (Тасевски, 2009: 39), кои се однесуваат на издршката на своето дете, преку кои протагонистката дава оправдување за својот беден живот и наоѓа некакво објаснување за својата професија, што ќе ја доведат до општествено оправдано поведение.

За разлика од неа, јунакињата од романот на Тунч воопшто не се труди да ги оправда своите постапки, постојано барајќи ја вината во некој друг: во презафатената мајка, во злобната баба, во татковата повреда и инвалидитет, во

себичниот партнер, обвинувајќи ги за негрижа и нељубов. Но, како што созрева, сѐ повеќе размислува за смислата на својот живот и длабоко тоне во депресивни самообвинувања, па вели: „Јас себе си се уништив ...обожавав да изгледам како жртва... Тоа беше мојата нарав. Истовремено беше и моето оружје. Но, секогаш се повредував самата себе“ (Тунч, 2013: 17).

И двете јунакињи се длабоко свесни за своите неморални и осудувани постапки, но тие секогаш бараат и изнаоѓаат причини да ги оправдаат: Барбара преку мајчинската грижа за потомството, девојката од романот на Тунч преку негрижата на семејството за неа и нејзината нарав. И двете се жртви на патријархалниот систем, кој од нив очекува да ги следат веќе поставените норми на однесување на кои тие очигледно најжестоко им се противат, кршејќи ги и нарушувајќи ги и по цена на самоомаловажување.

Претпочитање на повеќезначната смисла на нештата

Во постмодернистичкиот концепт се крши дводимензионалноста на нештата и наместо неа се прибегнува кон повеќезначноста. Во разводнетиот свет поливалентноста е оправдано толкувана како начин на преживување, како нужност наметната од дневните потреби да се задоволат променливите ефемерни барања на помоќните од нас. Во таквиот свет, за да преживее Барбара (која инаку е сосема свесна за позицијата во која се наоѓа) е принудена да гради поливалентен идентитет, приспособувајќи се кон секого и кон секакви ситуации. Самата таа и не е нешто многу загрижена за моралот кога знае дека живее во општество во кое не се води многу сметка за другите. Пред нејзините очи се отвора еден цел свет на изопачени политичари, разгалени татини синови, сатанистички секти кои се претставуваат како загрижени душегрижници. Секој секого го залажува, оставајќи впечаток на лажен морал проследен со лицемерно однесување. Таа го прифаќа тоа размислувајќи „Луѓето не сакаат да ја слушаат вистината ... штом толку сакаат да ги лажам, ќе ги лажам ... нормално подобро за мене, а полошо за нив ... кога знаат дека имаш добро мислење за нив тогаш луѓето некако несвесно забораваат која си и почнуваат да ти зрачат топлина“ (Тасевски, 2009: 44).

Водена од сличниот мотив на преживување, кој речиси секогаш е надополнет со желбата да ги изнервира, шокира и казни членовите на блиското семејство (поради негрижата за неа) и сопругот (поради неговата лицемерност), девојката од романот на Тунч се впушта во флуидни врски со многу мажи. Таква е врската со басистот од бендот на сопругот, кој страсно ја посакува и ја уценува со нејзи-

ните тинејџерски порнографски фотографии. Но таа, иако чувствува само презир кон него, го заведува само за да го тестира и да види до каде е подготвен да оди во неговите изопачени замисли. Преку ваквото однесување таа истовремено го казнува и себичниот сопруг, кој не ѝ посветува доволно внимание.

> „Сите грозни ветувања, заводнички насмевки, фрлање јадици, провокации не ги правев од желба да легнам со басистот. Не го посакував човекот, само го тестирав...“ (Тунч, 2013: 26)

Или врската со механичарот Џемал (од тинејџерските денови), во која се впушта само за да ја казни мајка си зашто го напуштила татко ѝ кога останал инвалид и се омажила за гинекологот насилник. И кај неа го среќаваме двојниот идентитет на бунтовничка која може да излезе на крај со секого и во секаква ситуација, а од друга страна, се самосожалува свесна дека е жртва на сопствените тврдоглави постапки со кои само си го урива својот углед, а мисли дека ги казнува блиските што ѝ згрешиле.

Нивните двојни природи (едната вистинска, другата лажлива) се последица на светот околу нив кој исто така е суров, дволичен, нечовечен, неморален, без грижа и вистинска љубов за другите.

Восприемањето на другите како живи емотивни единки

Во структурата на личноста на главните протагонистки од двата романа, како и во постмодерното општество особено внимание се посветува на излегувањето од стандардните форми на однесување и грижата за послабите и немоќните. Таа грижа особено се нагласува спрема некој кој сите го избегнуваат или кога некој ќе западне во неволја или болест.

Единствено Барбара од сите станари во зградата разговара со лудиот Бубуле, пријоѓајќи му како на специфично човечко суштество, со желба да го разбере неговиот посебен свет. Тој, пак, интуитивно чувствувајќи ја нејзината наклонетост, со радост ѝ се доверува: „Штом ме види никако не пропушта да ми постави некое од тие неговите мозочнопарателни прашања, а јас пак со цел памет се обидувам да му одговорам сериозно и во негов фазон. Може затоа му станав толку симпатична?“ (Тасевски, 2009: 16). Таа меѓусебна блискост се должи на нежната душа на Барбара, полна со разбирање за другите, за нивните емоции, мисли и страдања. Само таа можела да ја разбере неговата загриженост за светот и се согласувала со него за многу прашања, како што се: недостигот

на моралот, корумпираноста на општеството, изолираноста и себичноста на индивидуалците.

Таква е и јунакињата од романот на Тунч. Единствено таа од целото семејството продолжува да се грижи за својот татко инвалид, не напуштајќи го сè до неговата смрт. „Јас те сакам, тато. И да ти сум ти лута, понекогаш, многу те сакам...“ (Тунч, 2013: 269). Таа се сожалува и на судбината на болната од рак пријателка Ѓун, чувајќи ја и негувајќи ја сè до смртта. Несудената уметничка Ѓун, која и самата е отпадничка од општеството што „ги кудеше тие што ја одвратија од патот на идејата за револуција, ги пцуеше нестручните амбициозни луѓе, оние кои за мал интерес ги издаваат блиските...“ (Тунч, 2013: 209) карактерно беше многу слична со главната протагонистка. Тие заемно се разбираа и поддржуваа, заедно ја стишуваа својата лутина земајќи ја опасната дрога апсинт – наречена зелена самовила, а потоа потонуваа среќни во халуцинациите во кои веруваа дека „ќе се осветлува нивната темна дупка во огледалото и ќе им заличува како на иднина во извонреден филм...“ (Тунч, 2013: 217).

Спонтано остварување на каква било цел (вклучително и на љубовта)

Спонтаните, непланирани природни реакции на случувањата околу нас се сметаат за карактеристики на збунетата, разочарана постмодерна индивидуа, но истовремено се и женски карактеристики. Такви се и размислувањата на Барбара кога вели: „Немам афинитети кон големи подвизи за доброто на светот, зашто тие секогаш носат големи страдања и за светот и за оној што ги поттикнал. Наместо тоа, загреана сум за оној свет што во себе го носат обичните луѓе“ (Тасевски, 2009: 180). А обичните луѓе според неа се животни со изразени потреби и нагони, кои кога-тогаш ќе излезат на виделина. Затоа таа го претпочита нивниот начин на справување со нештата, наместо наметнатите општествени кодекси кои ги смета за неприродни и неморални. За неа и љубовта е спонтана игра, без задни мисли или пазарење, која „Ја имаш сè додека ја играш, а кога ќе престанеш да си играш во љубовта, тогаш си стварно готов“ (Тасевски, 2009: 40). Играта е слободна и доброволна, таа е како што вели холандскиот филозоф Јохан Хојзинга „постара од културата“, таа е „она што го прави опстанокот вреден за сон и стремеж“ (цит. сп. Бауман, 2005: 291).

Во постмодерните релации и љубовта е сфатена како спонтано случување во кое живеењето во двојка не е обврзувачко, туку привремено. Постмодерните

индивидуи ја презираат идејата за заеднички дом, повеќе сакаат да ја задржат својата независност, своите интереси, како и тоа „да ги делат времето и просторот кога сакаат – но и да не ги делат кога не сакаат" (Бауман, 2013: 58). Слично размислува и јунакињата на Тунч кога признава: „Јас, всушност, до оваа моја возраст се заљубив во многу мажи. Останав во животот со убедувањата дека бев вљубена во некого. Но сепак кога се обидував да се заљубам во некого доживував порази... Јас не можев да се изгубам во љубовта. Јас се губев во животот... Набргу сфатив дека под детинестиот изглед на Осман се крие челична себичност, слабост што расплакува. Но, не признавав" (Тунч, 2013: 13). Таа свесно се труди да ја игра играта на љубовта, како што тоа го прави Барбара со секој свој клиент, но на крајот од романот сепак сфаќа дека потрагата по сродна душа е единственото важно нешто што ѝ носи радост и среќна е што ја пронаоѓа својата сродна душа во сличниот на неа Али, кој ѝ е потпора во нејзината макотрпна борба со корумпираниот мачоистички свет.

Самопочит искажана преку обратната претстава за улогата на жената

Неретко во постмодерниот индивидуален пристап кон креирањето на уметничкото дело се среќаваме со обратната претстава на улогата на жената во општествениот свет. Уште во почетните страници од романот на Тасевски наидуваме на дијаметрално спротивно самопретставување на главна јунакиња – Барбара, од тоа што би се очекувало за женската популација. „Се викам Барбара... коренот на моето име потекнува од латинскиот збор barba што значи брада, така што преведено на нашки, јас би била Брадестата или во слободен превод Барбарката што е исто со Варварката, а ти Ч сигурно знаеш што означува тој збор. Дива жена во тесна кожа со којашто тешко дека ќе можеш да садиш тикви" (Тасевски, 2009: 20). Покрај борбеноста (која некогаш била сметана исклучиво за машка карактеристика) изненадува и присуството на разумно размислување, чувството за хумор и желбата за наобразба, што секако се коси со патријархалните претстави за жените како за необразовани. „Можеби на прв поглед не оставам некој впечаток на академик, ама за волја на вистината, имам прочитано неколку книги, богами сум изгледала и пар филмови" (Тасевски, 2009: 8).

Слични карактеристики поседува и протагонистката од романот на Тунч. Таа за себе вели: „Факт е дека од раѓање бев убава, но и проклета. Истовремено бев и многу интелигентна. Но, како и убавината, така и мојата интелигенција не

ми беше сè уште од корист. Или немав шанси каде ќе можам да ја искористам мојата интелигенција или пак не бев доволно интелигентна за да знам каде можам да ја искористам... “ (Тунч, 2013: 55) Иако во младоста таа е бунтовничка која им води инает на своите родители и не размислува многу (со што си нанесува штета само себеси), кога емотивно ќе созрее и ќе се најде во тесно, таа вешто го користи умот во опасната игра со началникот на внатрешни служби на Истанбул – Улучмудурдаји, не дозволувајќи да биде плен во неговите валкани канџи. Користејќи ја мимикријата, се преправа дека ги прифаќа неговите методи на уцени кои доаѓаат преку нејзиниот девер Теоман, но на крајот таа сепак ги надмудрува и ги казнува сите инволвирани во уцената.

И двата лика се свесни за своите вредности и не дозволуваат да бидат потчинети и згазени како што се постапувало со жените во минатото. Тие се полни со самодоверба, која кај Барбара е јасно видлива од секоја нејзина постапка, додека кај другата јунакиња се појавува пред крајот на романот кога сфаќа дека нема друг излез од неповолната ситуација освен бескомпромисна борба до крај.

Вреднувањето на нештата единствено преку призмата на машкоста

Во средините во кои живеат двете протагонистки како основна форма на спознание се наметнува машката перспектива, според која една од највредните работи на овој свет се парите.

За машката популација тие се највредното нешто по кое страсно лудуваат некои од клиентите на Барбара. „Типот има една единствена страст – парите под перница, кои му значат повеќе од сè! Повеќе од фамилија и од било кои принципи или жртви кои треба да ги поднесе за да дојде до нив“ (Тасевски, 2009: 128). Со парите, според типично машката логика, се купува сè, секоја потреба, задоволство, па дури и среќата, почитта, наклонетоста и однесувањето на другите кон вас.

Парите, со кои директорот на внатрешни служби на Истанбул ја купуваше и ја принудуваше на секс главната протагонистка, се единствено важни и за Осман – нејзиниот маж, како и за Теоман – нејзиниот девер и сводник. За Осман, Улучмудурдаји „претставуваше пари со кои може сè да купи“ (Тунч, 2013: 373) – кариера, бизнис, почит. За Теоман „Улучмудурдаји претставуваше сè во власта“ (Тунч, 2013: 373) тој „единствено се грижеше за својата духовна, а пред сè материјална иднина, заедно со неговата ситна Лејла“ (Тунч, 2013: 373).

И двете протагонистки доведени до работ на егзистенцијата, Барбара поради расипништвото на својот поранешен маж, а јунакињата од романот на Тунч поради својот неспособен маж и алчната фамилија, се жртви на овие машки сфаќања дека парите се нешто највредно на светот за кои вреди да се жртвуваат и своите најблиски. Парите ги претвораат и двете протагонистки во предмети за трговија. Тие во очите на своите блиски и на целото општество се неморални индивидуи, со загубен углед, без право на избор, кои никој не ги почитува, ниту ги прашува за нешто. Но, ние се прашуваме дали всушност општеството е неморално и нехумано кога ги третира жените единствено како сексуален објект.

Заклучок

Со рушењето на одредени патријархални вредности, обичаи и начини на однесување, облекување и „воспоставување на нови кои се во согласност со женската гледна точка или со составите кои им одговараат ним, започнува процесот на менување на патријархалниот свет“ (Попова, Воденичаров, Димитрова, 2002: 21). Кршејќи ги табуата, жените да размислуваат и делуваат самостојно, да се однесуваат спонтано – според своите чувства, да имаат самопочит и да не зависат од мажите, тие ги напуштаат старите форми на однесување (типични за патријархалните општества) и се свртуваат кон новите послободни постмодернистички начини на размислување.

Практичното спроведување на тој процес доведува до многу конфликти ситуации засновани на радикализација на женските идентитети, кои сосема неочекувано почнуваат да заземаат особини кои дотогаш биле сметани за типично машки. За да ги истакнат својата одлучност и намерата да ги спроведат промените докрај, жените се испровоцирани да се однесуваат брутално. Оттука можеме да го разбереме нивното шокантно однесување, карактеристично за сите ситуации и општества кои се наоѓаат во процесот на транзиција, кога се настојува да се променат стереотипните мислења за женската популација и женските права и должности.

Двете протагонистки од романите се имагинарни примери за состојбите во кои можат да се најдат жените во процесите на транзиција од патријархалните во таканаречените „постмодернистички“ општества. Тие се пркосни и храбри поливалентни индивидуи, неразбрани од својата средина затоа што се обидуваат да го сменат светот однесувајќи се сосема спротивно од тоа што се очекува од нив. Впуштајќи се во секакви врски и релации со секого, им пркосат на времето,

на општеството и на сите (вклучително и на нивните семејства) кои себеси се сметаат за благородни, иако немо го прифаќаат насилството упатено кон своите членови. Се чини како работите да се обратно поставени во патријархалните општества каде жртвите се прогласуваат за виновни, само затоа што нивното однесување излегува од рамките на вообичаеното, а виновниците се штитат со закони само поради тоа што се моќни мажи што владеат со светот. Но сите тие моќници, според сфаќањата на јунакињите, се лицемерни индивидуи кои замижуваат пред неморалноста на општеството.

Од друга страна, вроденото чувство за праведност и сочувствителност на двете протагонистки се доблесни карактеристики кои ретко се среќаваат кај луѓето. Можеби поради тоа што се ставени во позиција да ги почувствуваат насилството и неправдата на свој грб, тие се толку сочувствителни кон страдањата на другите, подготвени секогаш да им излезат во пресрет, помагајќи им.

Сепак, како заклучок ќе ја истакнеме добро познатата максима дека секоја индивидуа како и секое општество има свои мани и предности. Ниту стереотипните патријархални погледи кон жените како потчинети индивидуи кои единствено зависат од добрата волја на мажите, ниту пак изместеното (од секакви правила и норми) и шокантно однесување на двете протагонистки по урнекот на Баумановата постмодернистичка флуидност не се добри за просперитетот на едно општество. Она што го турка општеството кон прогрес е надминување на закоравените тврди сфаќања на машките и женските улоги во општеството и дозволување секој да си го најде своето место под сонцето според своите капацитети и заслуги.

ЛИТЕРАТУРА

Бауман, З. 2005. *Постмодерна етика*, Скопје: Темплум. [Bauman, Z. 2005. *Postmodern Ethics*. Templum: Skopje]

Бауман, З. 2013. *Флуидна љубов*, Скопје: Слово. [Bauman, Z. 2013. *Liquid Love.* Skopje: Slovo]

Vattimo, G. 2008. *Transparentno društvo*. Zagreb, Algoritam.

Мојсиева-Гушева, Ј. 2010. *Во потрага по себеси*, Скопје: ИМЛ. [Mojsieva-Guševa, J. 2010. Rodoviot identitet vo modernizmot i postmodernizmot, vo: Vo potraga po sebesi. Skopje: IML]

Попова, К., Воденичаров, П., Димитрова, С. (ур.). 2002. *Жените и мажите во минатото*, Благоевград, Југозападен Универзитет. [Popova, K., Vodeničarov, P. Dimitrova, S. 2002. Ženite i mažite vo minatoto. Jugozapaden Univerzitet: BLagoevgrad]

Тунч, А. 2013. *Ноќта на зелената самовила*. Скопје: Арс Ламина. [Tunč, Ajfer. 2013. Noćta na zelenata samovila. Skopje: Ars Lamina]

Тасевски, С. 2008. *Пеперутка*, Скопје: Матица македонска. [Tasevski, Sašo. 2008. Peperutka. Skopje: Matica makedonska]

Vensono, Ž. 2009. „Lični identitet i društvene norme". vo *Identitet(i): pojedinac, grupa, društvo.* Katrin Halpern i |Žan-Klod Ruano-Borbalan (ur.), Beograd: Clio.

Woodward, K. 2002. *Identity and Difference*. London/California/New Delhi: SAGE. Publication.

Prof. Jasmina Mojsieva-Gusheva, PhD
Institute of Macedonian Literature,
University “St. Cyril and Methodius” in Skopje
jasminamg@gmail.com

POSTMODERNIST GENDER IDENTITY WITHIN TURKISH AND MACEDONIAN SOCIETY

(BASED ON EXAMPLES FROM THE NOVELS “NIGHT OF THE GREEN FAIRY” BY EIFER TUNC AND “BUTTERFLY” BY SAŠO TASEVSKI)

Abstract: The paper starts from the thesis that the complexity and controversy of the modern world initiates the emergence of postmodern gender identity, within which the option of emancipation of women is created, which stands out with the characteristics: self-centeredness, self-respect, preference for ambiguity, spontaneous the realization of any goal (including love), the perception of others as living emotional individuals, etc. Through an extensive analysis of the events in the novels *Night of the Green Fairy* by Ayfer Tunç and *Butterfly* by Sašo Tasevski, one comes to the realization that valuing things only through the prism of masculinity in contemporary Turkish and Macedonian society is not in line with the changed role of postmodern female identity. That is why the self-referential spirit of the two main protagonists of the mentioned novels constantly questions the perspective through which female individuals are perceived and valued, who sometimes stand confused before the options that open before them. The paper particularly emphasizes the not yet changed attitude of the environment towards the emancipated woman who continues to be treated only as an object of male passions. As a culminating resolution of the numerous humiliating events in both novels, women’s determination, courage and persistence win in the struggle to deal with the anomalies of contemporary Turkish and Macedonian societies. At the end, the paper presents the conclusions that the analyzed examples of behaviour in both novels are similar, with similar inappropriate understandings in the perception and treatment of genders.

Key words: postmodernism, gender identity, emancipation, patriarchy, masculinity/femininity, gender treatment, self-referentiality

Introduction

Identity as the source of the purpose of each existence and form through which we attain self-knowledge, define and develop ourselves is important for us and for our attitude toward the world and the society we live in. Individual identity is unavoidably related to the social environment, as well as the place that the individual gives her/himself in society. This link between personal identity and social norms is in the focus of attention of cultural psychology professor Genevieve Vensono, who gives priority to acquired rather than innate characteristics of a person, stating as example children raised by animals. She underlines that "the ways of becoming a human are not identical, they are different from one social group to the next" (Vensono, 2009: 78). In her analysis she compares the structures of traditional cultures with hegemony in ruling, opposite the modern cultural development which always strives to change usual images, values and knowledge, leaving room for individuals to transform and adapt to the changes. Identity, in her opinion, is an evolutionary development through which society devises beings. It can be said that building identity is related to social actors, as well as the characteristics and plans of the individual.

As such, it is in correlation with the changes that occur in a complex post-modernist society, it keeps pace with them consistently and adapts. In the concept of post-modernism, typical for the Western world, there is a call to depose the dualist principle of ruling dominated by the stiff, materialistic machoistic structure in favour of the increasingly dominant pluralist principle, where great attention is paid to communities on the margins, including women and their struggle for equality with men. These changes, as I wrote in the book *In Search of Ourselves*, "are initiated by the new historical-social situation, for example, the changes in the labour market models and the employment models, which condition changes to the value systems and distancing from the traditional patriarchal structure" (Мојсиева-Гушева, 2010: 50) where the man is in charge of providing the livelihood, while the woman is imprisoned in the family. This newly developed situation in society opens up the prospect for the female population to take a step away from their past lifestyle, to have the right of choice, while at the same time "it enables new conditions that produce new identifications" (Woodward, 2002: 23) and building a new, post-modern identity with its own specific features.

Next we will examine and compare the basic features of the post-modernist gender identity through the characters in the novels *Night of the Green Fairy* by Ayfer Tunç and *Butterfly* by Sašo Tasevski, we will confront their thinking on this topic through a more comprehensive analysis of the events in the two novels, starting from the fact

that literature gives us a key insight into the state of society. In this paper it will be examined as a concrete whole that makes up the system, presenting the philosophy of life of the two cultural environments and the changes that occur with the modernization of society. However, we should not forget or neglect the positions about the function of post-modernist literature, which is not only to reveal eternal truths about people and their relationships, but as many post-modernist theoreticians say, including Gianni Vattimo, “it gives us the sense of dislocation and shock” (Vattimo, 2008:78).

These two novels are precisely like this, written with shocking neo-naturalistic expressions that capture the displaced identities from social molds of the main female protagonists in the novels (Barbara, who is forced to become a prostitute, in Tasevski’s novel and a nameless, uncompromising woman in Tunç’s novel). Their tragic destinies and sufferings are initiated primarily by their rebelliousness; they bravely oppose the world that in their observations is disintegrated, demoralized, machoistic, completely materialistic, full of challenges that they face successfully. Survival in such a world is only possible and conditioned by forming a new, post-modernist identity that develops completely new relations with others, different from those that were previously usual.

Characteristics of Post-Modernist Gender Identity

The historical process of creation of cultural identities continues in the post-modernist era, where one of the most important characteristics of the entire process is tolerance of differences. This does not imply only freedom in terms of different perceptions, opinions, and behaviors, but also positive orientation towards full acceptance for foreigners, women and other marginalized groups, with all of their features and differences. This creates plurality and polysemy in perceptions and interpretations of relations with others, which ensure that everyone has a dignified place in society.

Valuing individual characteristics, being focused on individuals, their desires and dreams is typical of modern societies. It seems that there is a loss of the solid structure and dominance of the stronger and more numerous individuals – typical for traditional environments, in favour of increasingly greater efforts to protect the powerless and the weak. There is appreciation for spontaneity, unpredictability, free expression of thoughts and feelings that are perceived as natural behavior and qualities typical for the female population. In these societies primarily female individuals are building a new post-modernist project identity with all of the abovementioned characteristics, ready to oppose the typically male traditional societies, such as the Macedonian and the Turkish. In the paper, through appropriate examples from both novels, we shall point out specific characteristics of identity.

Being Focused on Yourself

In the centre of attention of a post-modernist-oriented individual is being focused on yourself, your needs and desires, deep impulses and cravings. Their self-referencing spirit is often confronted with the perspective through which it is understood and valued, sometimes confused in front of the numerous options that are being opened before them. It can be said that they are in search of the lost meaning of their own existence and the sense of the world that is constantly changing towards polysemy and randomness. Looking for the meaning of things through the process of self-knowledge is typical for the two characters in these novels.

In Barbara this search manifests itself in her thoughts expressed in the following sentence: "I have to find some deep sense in things so that I don't lose myself. I have to believe that I am doing things for some higher purpose" (Tasevski, 2009:39), which refers to raising her child, which the protagonist uses to find justification for her miserable life and finds some explanation for her profession that would lead her to behavior approved by society.

Unlike her, the heroine in Tunç's novel does not even try to justify her actions and is always looking for someone else to blame: the busy mother, the evil grandmother, the father's injury and disability, her selfish partner, whom she accuses of being uncaring and loveless. However, as she becomes more mature, she increasingly thinks about the meaning of her life and sinks deep in depressive self-accusations, saying: "I destroyed myself…I loved looking like a victim…That was my character. At the same time, it was my weapon. But I always hurt myself" (Tunç, 2013: 17).

Both heroines are deeply aware of their immoral and condemned actions, but they always look for and find reasons to justify them: Barbara through her care as a mother for her offspring, the girl in Tunç's novel through her uncaring family and her character. Both are victims of the patriarchal system, which expects them to follow the already determined norms of conduct that they are obviously fiercely opposing, breaking and violating them even at the price of self-undervaluation.

Preference for Multifaceted Meaning of Things

The post-modernist concept breaks the two-dimensionality of things and strives for multifaceted meaning. In the watered-down world, polyvalence is justifiably interpreted as a way to survive, as a necessity imposed by the daily needs to satisfy

the changing ephemeral demands of those more powerful than us. In such a world, in order to survive Barbara (who is fully aware of her position) is forced to build a polyvalent identity, adapting to everyone and all types of situations. She is not overly concerned about morals when she knows that she lives in a society without too much concern for others. A whole new world opens up before her eyes, full of perverted politicians, spoiled daddy's boys, Satanist sects that present themselves as concerned caring people. Everyone lies and leaves the impression of fake morals accompanied with hypocritical behavior. She accepts this, thinking "People do not want to hear the truth…since they want me to lie so much, I will lie to them… obviously, this is better for me and worse for them…when they know you have a good opinion of them, people unconsciously forget who you are and start radiating warmth" (Tasevski, 2009: 44).

Led by a similar motive for survival, which is almost always complemented with the desire to upset, shock and punish the members of her immediate family (because they do not care for her) and her husband (because of his hypocrisy), the girl in Tunç's novel starts fluid relationships with many men. Such is the relationship with the bass player in her husband's band, who passionately wants her and blackmails her with her teenage pornographic photographs. However, even though she only despises him, she seduces him just to test him and see how far he is willing to go with his perverse ideas. With this behavior she also punishes her selfish husband, who does not pay her enough attention.

> "All awful promises, seductive smiles, the hooks I threw, the provocations, I didn't do them because I wanted to sleep with the bass player. I did not want the man, I just tested him…" (Tunç, 2013: 26).

Or the relationship with Cemal, a mechanic (from her teenage years), which she enters into just to punish her mother for leaving her father when he became an invalid and marrying the violent gynecologist.

She also has a double identity of a rebel who can deal with anyone and in any situation, but on the other hand, feels sorry for herself because she is aware that she is the victim of her own stubborn actions that only ruin her reputation, while thinking that she is punishing her loved ones who wronged her.

Their double natures (one true, one fake) are the consequence of the world around them, which is also cruel, hypocritical, inhumane, immoral, without care and true love for others.

Perceiving Others as Living Emotional Individuals

It is in the character of the main protagonists in the two novels, as well as in a post-modernist society, to place particular attention on abandoning the standard forms of behaviour and caring for those who are weaker and powerless. This care is particularly emphasized for those who are avoided by everyone or when someone is in trouble or ill.

Barbara is the only resident in the building who speaks with crazy Bubule; she approaches him as if he is a specific human being, wanting to understand his particular world. He intuitively feels her disposition and gladly confides in her: "As soon as he sees me, he always asks me one of those confounding questions, while I try to answer him seriously and in his manner. Maybe that is why he likes me so much?" (Tasevski, 2009: 16). This mutual closeness is due to Barbara's gentle soul, full of understanding for others, their emotions, thoughts and sufferings. She was the only one who could understand his concern about the world and agreed with him on many issues, such as: lack of morals, corruption in society, isolation and selfishness of individuals.

The heroine in Tunç's novel is like that as well. She is the only one in her family who continues caring for her disabled father and does not abandon him before his death: "I love you, father. Even if I am angry with you sometimes, I love you a lot..." (Tunç, 2013: 269). She also feels sorry for her friend Gun, who has cancer, and takes care of her to her death. Ill-starred artist Gun, who is also rejected by society "that berated those who dissuaded her from the path of the idea for a revolution, cursed unprofessional ambitious people, those who betray their loved ones for a small interest…" (Tunç, 2013: 209) is very similar in character with the main protagonist. They understood and supported each other, dulled together their anger with the dangerous drug absinth – called the green fairy, and then happily sank into hallucinations that they believed "would light up their dark hole in the mirror and would resemble a future as in a brilliant film…" (Tunç, 2013: 217).

Spontaneous Achievement of Any Goal (Including Love)

Spontaneous, unplanned natural reactions to events around us are considered characteristics of a confused, disappointed post-modern individual, but at the same time, these are also characteristics of a woman. Barbara also thinks this when she says: "I do not have affinities for great endeavors for the good of the world, because they also bring great suffering both for the world and for the person who incited them. Instead, I am interested in the world that ordinary people have in themselves" (Tasevski, 2009:

180). And ordinary people, in her opinion, are animals with pronounced needs and urges, which will come to the fore sooner or later. That is why she prefers their way of dealing with things, instead of the imposed social codex that she considers unnatural and immoral. For her, love is also a spontaneous game, without hidden agenda or haggling, which "you have as long as you play, and when you stop playing in love, then you are really done for" (Tasevski, 2009: 40). The game is free and voluntary, as Dutch philosopher Johan Huizinga says "it is older than culture", it is "what makes survival worthy of dreaming and striving" (quote Бауман, 2005: 291).

In post-modern relations even love is understood as a spontaneous event, where living as a couple is not obligatory, but temporary. Post-modern individuals despise the idea about a common home, they prefer keeping their independence, their interests as well as "sharing time and space when they want – and not sharing them when they don't want to" (Бауман, 2013: 58). Tunç's heroine thinks similarly when she admits: "I have fallen in love with many men so far. I held on to the belief that I was in love with someone. However, when I was trying to fall in love with someone, I was defeated…I couldn't get lost in love. I got lost in life…I soon realized that under Osman's childish look, there is a steely selfishness, weakness that makes you cry. But I did not admit it" (Tunç, 2013: 13). She is consciously trying to play the game of love, as Barbara is doing with all of her clients, but at the end of the novel she understands that the search for a soulmate is the only important thing that brings her joy and she is happy that she finds her soulmate in Ali, who is similar to her and supports her in her difficult fight against the corrupt machoistic world.

Self-respect Expressed Through the Opposite Impression About Role of Women

It is not unusual that in the post-modernist individual approach to creating the work of art to find the opposite impression about the role of women in society. In the first pages of Tasevski's novel there is a diametrically opposite self-presentation of the main heroine – Barbara, contrary to what would be expected about the female population. "My name is Barbara…the root of my name comes from the Latin word *barba* which means beard, so translated into our language I would be the Bearded Lady or in a free translation, the Barbarian, and you, Ch, surely know what this word means. A wild woman in a tight skin that it would be difficult for you to plant pumpkins with" (Tasevski, 2009: 20). In addition to the fighting spirit (which used to be considered an exclusively male characteristic) surprising is the presence of sensible thinking, the

sense of humor and the desire for education, which is contrary to the patriarchal image of women as uneducated. "Maybe at first sight I do not leave the impression of an academic, but truth be told, I have read several books, and I have certainly watched a couple of films" (Tasevski, 2009: 8).

The protagonist in Tunç's novel has similar features. She says about herself: "It is a fact that I have been beautiful since birth, but cursed as well. I was also very intelligent. But, as with beauty, my intelligence has still not been of benefit for me. Or maybe I didn't have the chances to use my intelligence or I was not intelligent enough to know where I could use it…" (Tunç, 2013: 55) Even though in her youth she was a rebel who spited her parents and did not think much (thus hurting only herself), when she becomes emotionally mature and finds herself in a bind, she skillfully uses her mind in the dangerous game with the head of the interior services in Istanbul – Ulucmudurdayi, not allowing herself to become prey in his dirty claws. By using mimicry, she pretends to accept his methods of blackmail that come via her brother-in-law Teoman, but at the end she outsmarts them and punishes everyone involved in the blackmail.

Both characters are aware of their values and do not let others subjugate and trample them, as was done with women in the past. They are full of self-confidence, which in the case of Barbara is clearly visible in all of her actions, while for the other heroine it appears near the end of the novel, when she realizes there is no other way out of the difficult situation other than an uncompromising fight until the end.

Valuing Things Only Through Male Prism

In the environments where the two protagonists live, the basic form of realization is from the male perspective, according to which one of the most valuable things in the world is money.

Money is the most valuable thing for the male population and some of Barbara's clients are passionately crazy about them. "The guy has only one passion – the money under his pillow, which means more than anything to him! More than family and more than any principles or sacrifices that he needs to make to get them" (Tasevski, 2009: 128). According to the typical male logic, money can buy everything, every need, pleasure, even happiness, respect, affection and how other people treat you.

The money, which the director of interior services in Istanbul used to buy and force the main protagonist to sex, is the only thing that matters to Osman – her husband, as well as for Teoman – her brother-in-law and pimp. For Osman, Ulucmudurdayi "represented money that could buy everything" (Tunç 2013: 373) – career, business,

respect. For Teoman, "Ulucmudurdayi represented everything in power" (Tunç, 2013: 373) he "cared only about his spiritual, but primarily his material future, together with his diminutive Layla" (Tunç, 2013: 373).

Both protagonists are brought to the precipice, Barbara because of her ex-husband's wastefulness, while the heroin in Tunç's novel because of her incapable husband and greedy family; the two of them are victims of the male perspective that money is the most valuable thing in the world which deserves the sacrifice even of your loved ones. Money turns the two protagonists into objects to be traded. In the eyes of their relatives and the entire society they are immoral individuals, with a tarnished reputation, without the right to make choices, who nobody respects nor asks them anything. However, we ask ourselves if the society is immoral and inhumane when it is treating women only as a sexual object.

Conclusion

The process of changing the patriarchal world starts by demolishing certain patriarchal values, customs and ways of behaviour, clothing and "by establishing new ones in line with the female point of view or the compositions that are suitable for them" (Попова, Воденичаров, Димитрова, 2002: 21). By breaking those taboos about women thinking and acting independently, behave spontaneously – based on their feelings, to have self-respect and not depend on men, they abandon the old forms of behaviour (typical for patriarchal societies) and turn towards new, freer post-modernist ways of thinking.

The practical implementation of that process leads to many conflicting situations based on the radicalization of women's identities, which quite unexpectedly begin to acquire features that were considered typically male until then. In order to emphasize their determination and intent to fully implement the changes, women are provoked to act brutally. Thus, we can understand their shocking behaviour, typical of all situations and societies in the process of transition, when efforts are made to change the stereotypical opinions about the female population and women's rights and obligations.

The two protagonists in the novels are imaginary examples of the situations in which women can find themselves in the processes of transition from patriarchal to so-called "post-modernist" societies. They are proud and brave polyvalent individuals, not understood in their environments because they are trying to change the world by behaving completely opposite of what is expected of them. By entering into all types of relationships and relations with anyone, they defy time, society and everyone (including their families) who consider themselves noble, although they silently accept the violence against their members. It seems that things are upside-down in patriarchal societies,

where victims are declared guilty just because their behavior is outside the usual frames, while the perpetrators are protected by law only because they are powerful men ruling the world. However, all these powerful men, in the heroines' opinion, are hypocritical individuals who turn a blind eye to society's immorality.

On the other hand, the innate feeling of justice and compassion of the two protagonists are virtuous characteristics rarely found in people. Maybe because they are put into a position to feel violence and injustice on their own skin, they are so compassionate for the suffering of others, always willing to help them.

In conclusion, we shall point out the well-known maxim that each individual and each society has its strengths and weaknesses. Neither the stereotypical patriarchal views about women as subordinate individuals who depend only on men's goodwill nor the deviating (from all rules and norms) and shocking behavior of the two protagonists following the model of Bauman's post-modern fluidity are good for the prosperity of a society. What drives society towards progress is overcoming the staunch hardline understanding of male and female roles in societies and letting everyone find their place under the son in accordance with their capacities and merits.

REFERENCES

Бауман, З. 2005. *Постмодерна етика*, Скопје: Темплум. [Bauman, Z. 2005. *Postmodern Ethics*. Templum: Skopje]

Бауман, З. 2013. *Флуидна љубов*, Скопје: Слово. [Bauman, Z. 2013. *Liquid Love.* Skopje: Slovo]

Vattimo, G. 2008. *Transparentno društvo*. Zagreb, Algoritam.

Мојсиева-Гушева, Ј. 2010. *Во потрага по себеси*, Скопје: ИМЛ. [Mojsieva-Guševa, J. 2010. Rodoviot identitet vo modernizmot i postmodernizmot, vo: Vo potraga po sebesi. Skopje: IML]

Попова, К., Воденичаров, П., Димитрова, С. (ур.). 2002. *Жените и мажите во минатото*, Благоевград, Југозападен Универзитет. [Popova, K., Vodeničarov, P. Dimitrova, S. 2002. Ženite i mažite vo minatoto. Jugozapaden Univerzitet: BLagoevgrad]

Тунч, А. 2013. *Ноќта на зелената самовила*. Скопје: Арс Ламина. [Tunč, Ajfer. 2013. Noćta na zelenata samovila. Skopje: Ars Lamina]

Тасевски, С. 2008. *Пеперутка*, Скопје: Матица македонска. [Tasevski, Sašo. 2008. Peperutka. Skopje: Matica makedonska]

Vensono, Ž. 2009. „Lični identitet i društvene norme". vo *Identitet(i): pojedinac, grupa, društvo.* Katrin Halpern i Žan-Klod Ruano-Borbalan (ur.), Beograd: Clio.

Woodward, K. 2002. *Identity and Difference*. London/California/New Delhi: SAGE. Publication

Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски

Makedonya ve Türk Edebiyatları İlişkileri Bağlamında Kültürlerarası Diyaloglar

Intercultural Dialogues in the Context of Macedonian-Turkish Literary Connections

Издавач
Институт за македонска литература – Скопје

Дизајн на корица
м-р Крсте Господиновски

Печати
МАР-САЖ, Скопје

Тираж
200 примероци

Скопје, 2024

За изданието се плаќа данок по повластена даночна стапка.

Адреса на издавачот
Институт за македонска литература, Григор Прличев бр. 5, П. фах 455
1000 Скопје, Република Северна Македонија

http://iml.edu.mk/